

SMĚRY VÝVOJE A VÝZBROJNÍ PROGRAMY NĚKTERÝCH STÁTŮ

V průběhu několika posledních let oznámilo mnoho států dalekosáhlé plány na reorganizaci svých ozbrojených sil. Takový posun v orientaci je jasně zřetelný ve snižování vojenských rozpočtů. Plány na nákupy nebo vývoj nového vojenského materiálu jsou odvolávány nebo časově posouvány.

Zvyšuje se význam, postavení i vojenský potenciál některých rozvojových zemí či jejich uskupení, umocňovaný úsilím o vlastní jaderné zbraně a budováním vlastního zbrojního průmyslu. Dodávky moderní až nejmodernější výzbroje rozvojovým zemím se nyní po zániku bipolárního rozdělení světa staly vážným problémem a nebezpečím pro mír, dotýkající se zpětně vyzbrojování v Evropě, kde nutí k dalšímu kvalitativnímu úsilí.

Výzkum, vývoj a výroba se dnes neubírají cestou nových převratných vynálezů a objevů. Úsilí je spíše zaměřeno na ekonomiku, efektivnost a spolehlivost při současném zvyšování výkonu a účinnosti zbraní a techniky. Dává se přednost širokému uplatnění elektronických prvků, systémů, diagnostických zařízení zbraní, dopravních, technických, týlových a dalších zabezpečujících prostředků. Uvedeným požadavkům napomáhá i zavádění a uplatňování nových technologií. Nové poznatky se uplatňují i ve prospěch péče a zvyšování ochrany jednotlivce i jeho zabezpečení v poli.

Intenzivně pokračuje zejména vývoj a zavádění prostředků automatizace velení, průzkumu a radioelektronického boje. Je výrazně zvyšována účinnost protitankové, protiletadlové a dělostřelecké výzbroje. Za využití nových druhů munice je systematicky modernizována obrněná technika. Rovněž je zkvalitňováno vyzbrojování vojenského a vojskového letectva a námořnictva.

Důležitým ukazatelem tendencí v budoucím vyzbrojování armád je zaměření zbrojního výzkumu, především prací na nových směrech a koncepcích vojenské techniky a jejich aplikací. V rámci této struktury je kladen důraz na:

- automatizované zpracování dat v reálném nebo takřka reálném čase a jejich přenos zhuštěnou formou odolnou proti rušení,
- zkvalitňování senzorové techniky včetně radiolokátorů, kde jde o to zvýšit jejich parametry, zejména rozlišovací schopnost,
- možnost verifikace cílů za pomoci družic,
- nové možnosti v použití a účinku raketových zbraní, důležitých hlavních zbraní, kazetové munice a jiných prostředků s rozptylovým působením,
- zvětšení podílu inteligentních miniaturizovaných prvků, zejména k automatickému vyhledávání a ničení cílů,
- střely o vysoké kinetické energii, laserové zbraně a elektromagnetická děla,
- zlepšení plošného dosahu systémů protivzdušné obrany,
- zdokonalení vrstveného pancíře a nové druhy speciálních materiálů o velmi specifických extrémních vlastnostech,

- zvýšení mobility zbraňových nosičů i vojsk, jejich manévrovací schopnosti a zlepšení přepravy na bojišti a válčišti,
- lidský faktor, kterému je v současné době věnována značná pozornost.

Uvedených i dalších výzkumných aktivit lze dosáhnout ještě širším využitím národních výzkumných základů a mezinárodní spolupráci takové úrovně, aby mohly být navázány mnohem efektivnější mezinárodní kontakty. Pro vyzbrojování v Evropě má stále větší význam NATO. Z hlediska zbrojního výzkumu jsou brány v úvahu i tyto okolnosti:

- modernizace armád v řadě rozvojových zemí, která nutí Evropu a NATO jít cestou ještě vyšší kvality, aby případné střetnutí s nimi nevyžadovalo početní paritu,
- úsilí o zákaz vývozu nejmodernější výzbroje do těchto zemí, neboť již 12 rozvojových zemí má rakety s dosahem 40 až 2400 km,
- výrazné zvýšení efektivnosti zbrojního výzkumu a vývoje,
- široké využívání různých mezinárodních výzkumných a jiných sdružení znásobujících možnosti členských zemí, jako ESPRIT, BRITE, EUREKA a jiné s dlouhodobým programem evropské vojenské iniciativy - EUCLID (European Co-operative Long-term Initiative for Defence), zaměřeným na mikroelektroniku, radiolokační techniku, kompozitní materiály, avioniku, umělou inteligenci, optoelektroniku, simulační techniku, pozorovací družice, problematiku stealth, protiponorkovou akustiku apod.

Následující část obsahuje vybrané údaje k trendům ve vyzbrojování SRN, Francie a některých dalších evropských států, včetně programů modernizace a zavádění vojenské techniky v ozbrojených silách v současných podmínkách.

■ SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO

Ve spojení s plánem Bundeswehru na rok 1993 (Bundeswehrplan 93) byl zpracován koncept dlouhodobých změn, který vede k novému zaměření dosavadního plánování pro akvizici vojenské techniky. Rozpočet výhledového plánu na období 1993 až 2005 byl však snížen o 43,7 mld. DEM, což znamená podstatný zásah do zpracovaného konceptu dlouhodobých změn v oblasti zbrojních projektů. Řada záměrů bude muset být vyřazena nebo v různé míře zredukována. Zvláště postiženy jsou akviziční plány pro těžké tanky, stíhače tanků, bojová vozidla pěchoty a těžké dělostřelectvo, ale také pro plovoucí systém námořnictva a opatření ke zvýšení bojeschopnosti na úseku letectva.

S dostačujícím, ve značné míře moderním vybavením může Bundeswehr nadále vyhovovat požadavkům bezprostřední obrany země. Naplánované změny a zlepšení mají svůj koncepční základ ve změně situaci v konfrontaci Východ - Západ a ve sjednocení Německa. To umožňuje položit těžiště materiálového plánování do oblasti zdokonalení výzbroje pravidelných ozbrojených sil.

Bude nutné dále zlepšit průzkumné a řídicí schopnosti a zabezpečit dostačující mobilitu k rychlému soustředování hlavního úsilí v boji. Novým požadavkem je operační a strategická pohyblivost na spolkovém území ve smyslu schopnosti přemístění značné části vojsk na velkém prostoru.

Požadovaná zlepšení u pozemních sil se týkají střednědobě především oblasti velení a průzkumu, nepřímé palby a zatarasovací schopnosti. Důraz je kladen na vývoj jádra vojska v kombinaci mechanizovaných, lehkých a leteckých bojových útvarů a jejich modernizaci. Tyto útvary musí být schopny operovat s dostačující pružností ve velkém prostoru a rychle se koncentrovat v těžišti. Pokračuje zejména vývoj a zavádění prostředků automatizace velení, průzkumu a REB. Je výrazně zvyšována účinnost protitankové, protiletecké i dělostřelecké výzbroje za využití nových druhů munice a systematicky modernizována obrněná

technika atd. Z rozsáhlejších výzbrojních programů, které zůstávají v plánovaných opatřeních nezměněné, lze uvést automatizovaný informační systém pro řízení operací ve štábech pozemních vojsk HEROS, automatizovaný systém průzkumu a řízení vojskové protivzdušné obrany HFI a AFISyS, vyhodnocovací systém vojenského spojení Bundeswehru JASMIN, součásti systému velení a informačního systému dělostřelectva (např. ADLER - počítač pro řízení a plánování palby dělostřelectva, PORTA - pasivní prostředek k zjišťování cílů), malý bezpilotní prostředek pro zjišťování polohy cílů KZO, komplet protitankových řízených střel středního doletu PARS 3 m.R., zařízení k elektronickému průzkumu a velení všech druhů ozbrojených sil, munice pro dělostřelecký raketový systém MARS, zvýšení bojovosti protiletadlového tanku ROLAND a GEPARD, odminovací tank KEILER, radiolokační zařízení a zařízení velitelského stanoviště k ostraze vzdušného prostoru v oblasti nových spolkových zemí RRÜ-Ost, taktický systém protivzdušné obrany TLVS atd. Snížení finančního objemu způsobilo, že četné výzbrojní programy budou pokračovat s podstatnými změnami. Redukce v počtu původně uvažovaného množství výzbroje se týká např. bojového vozidla pěchoty MARDER 2, řízené střely protitankového raketového systému velkého dosahu PARS 3 LR, zvyšování bojovosti tanku LEOPARD 2, tankové houfnice 2000 apod. Zcela vypuštěny by měly být např. minový bojový systém pozemního vojska DAVID, opatření k udržení bojové hodnoty základního systému protiletadlového raketového systému IHAWK, stíhač tanků PANTHER s kompletem protitankových řízených střel PARS 3 LR aj.

Před vojenským letectvem SRN stojí úkol splnit svoje závazky s výrazně sníženými silami ve větším prostoru nasazení v souvislosti se sjednocením Německa. Po zdokonalení protivzdušné obrany je ze středně s dlouhodobého hlediska nutné zvýšit účinnost stíhacího letectva. Koncepčně je nesporné, že vojenské letectvo bude okolo roku 2000 potřebovat nové moderní stíhací letadlo. Proto se Německo podílí s V. Británií, Španělskem a Itálií na vývoji stíhacího letounu JÄGER, z jehož programu se pro Německo počítalo s 200 ks za 23 mld. DEM. V plném rozsahu se z finančních důvodů nákup neuskuteční. Vývojové práce na stroji však mají být dokončeny. Bundeswehr bude nadále doplňovat výzbroj svého letectva, předpokládá se však, že přibližně za pět let se bude zajímat o nákup některých úspěšných zahraničních typů. Ve výhledovém plánu na období 1993 až 2005 zůstává realizace automatizovaného systému velení vojenského letectva ACCS NATO (Air Command and Control System), dále systém velení a informační systém letectva EIFEL, vrtulník NH 90. Redukovány jsou např. protitankový vrtulník PAH-2 a plánovaná zlepšení letounu TORNADO. Zcela má být upuštěno od zvýšení bojovosti vrtulníku PAH-1 (pro schopnost boje v noci) a modernizace protiradiolokačního bezpilotního prostředku.

■ FRANCIE

Francouzské ozbrojené síly se nacházejí ve stadiu rozsáhlých reforem. Je to především zavádění plánu "Armáda 2000", který je plánem restrukturalizace a modernizace ozbrojených sil. Vojenský rozpočet Francie na rok 1992 byl schválen ve výši 195,3 mld. FRF, což představuje 3,26 % hrubého domácího produktu. Procento hrubého domácího produktu se od roku 1987, kdy dosahovalo 3,80 %, neustále snižuje, ale výdaje na obranu postupně stoupají (vojenský rozpočet v roce 1987 dosahoval 169,2 mld. FRF).

V pozemním vojsku Francie dochází k několika velkým změnám:

- restrukturalizace a nový systém velení vojskům podle plánu "Armáda 2000", který začal být realizován 1. 9. 1991,
- stažení 2. armádního sboru (10 000 osob) z území SRN, které se mělo uskutečnit do konce roku 1992,
- zkrácení délky základní vojenské služby na 10 měsíců,
- snížení početního stavu pozemního vojska na 225 000 osob.

Vojenský rozpočet pozemního vojska na rok 1992 (50,868 mld. FRF) počítal s financováním jen perspektivních vojenských projektů, mezi které patří výroba nového bitevního vrtulníku TIGER (ve spolupráci se SRN), modernizace a přezbrojení tankových jednotek bojovým tankem třetí generace LECLERC, výroba protitankové řízené střely třetí generace AC 3 G, další vývoj vrtulníku NH 90 (ve spolupráci s vojenským námořnictvem a za spoluúčasti SRN, Nizozemí a Itálie).

Zcela byla zastavena modernizace tanků AMX 30 B2 a týlových a taktických vozidel pozemního vojska, prodloužil se harmonogram vývoje vrtulníku TIGER a protitankových řízených střel AC 3 G o dva roky a snížilo se tempo výroby tanků LECLERC. Počet tanků bude pozemní vojsko snižovat na méně než 1000 kusů.

Podle výzbrojních programů mělo být v roce 1992 pozemnímu vojsku dodáno 38 tanků AMX 30 B2, 372 obrněných transportérů, 46 tažených kanónů ráže 155 mm, 13 raketometů LRM, 789 taktických vozidel, 14 ženijních obrněných prostředků a tři tanky LECLERC. Podle programu PAMPA (podpůrný program napomáhající řízení zbrojních programů) byly vydány 2 mld. FRF na vývoj nové radiostanice čtvrté generace PR 4 G pracující v pásmu VKV. V roce 1992 mělo pozemní vojsko obdržet 400 kusů těchto radiostanic.

Rozpočet vojenského námořnictva (38,627 mld. FRF) počítal s plánovaným financováním hlavních výzbrojních programů:

- výstavba letadlové lodi na jaderný pohon nové generace CHARLES DE GAULLE (dva jaderné reaktory), které má mít kapacitu 40 letadel a 2000 členů posádky (mj. i vnitřní televizní okruhy, kino, nemocnice a několik restaurací - výstavba této letadlové lodi byla zahrnuta již v programu PAMPA),

- výstavba tří útočných ponorek nové generace na jaderný pohon s balistickými řízenými střelami M 45 (do roku 2000),

- výstavba ponorky TRIOMPHANT a její zavedení do operačního provozu v roce 1995 (výstavba ponorky byla opožděna o pět let),

- modernizace minolovek a jejich zavedení do operačního provozu v roce 1993,

- počítá se se stálou pohotovostí tří ponorek na moři.

Pro rozvoj a modernizaci vojenského letectva bylo vyčleněno 40,371 mld. FRF. Dále měl podle programu PAMPA pokračovat vývoj bitevního letounu RAFALE. První dodávky tohoto letounu mělo námořní letectvo obdržet v roce 1992. Dále se předpokládalo financování programů:

- modernizace letounů typu MIRAGE F1 CT,

- dotace na vývoj a výrobu brazilského školního letounu TUCANO a objednávka na 20 kusů těchto letounů,

- vývoj řízených střel MICA a APACHE pro letoun nového typu.

Národní četnictvo mělo přiděleno z vojenského rozpočtu 18,519 mld. FRF. Velká část těchto finančních prostředků měla být věnována na programy modernizace vozového parku, na nové systémy spojení a spojovací vozidla, modernizaci budov a zařízení, na nábor osob, který má pokračovat až do roku 1993. Národnímu četnictvu mělo být v roce 1992 dodáno 1814 vozidel pro silniční policii, 149 taktických vozidel a 135 motocyklů.

Z vojenského rozpočtu pro vědu a výzkum, administrativu, personální složku, vojenské školství a zdravotnictví bylo uvolněno 47 mld. FRF. Část finančních prostředků měla být vydána na realizaci programů HÉLIOS a SYRACUSE II.

Náplní programu HÉLIOS je vývoj vojenské pozorovací družice a její výroba ve spolupráci s Itálií a Španělskem. Družice má být uvedena do operačního použití v roce 1994. Program SYRACUSE II má zabezpečovat telekomunikační spojení s téměř 1/3 zeměkoule. První družice tohoto telekomunikačního systému byla vypuštěna v roce 1991.

Vývoj balistických řízených střel typu S45 a další vývoj systému HADES (taktická protizemní řízená střela) byly vzhledem k vývoji strategické situace v Evropě zastaveny. Program

vývoje leteckých protizemních řízených střel ASPM a balistických řízených střel M4 je ukončen. Program vývoje balistických řízených střel M45 je ve stadiu dokončení.

■ NORSKO

Vojenské úsilí Norska (jako malého členského státu NATO) je z hlediska vojenských výdajů na jednoho obyvatele ze skandinávských zemí největší. Vojenský rozpočet dosáhl např. v roce 1989 celkem 3,01 mld. USD, přičemž početní stavy jsou 34 100 vojáků (z toho 21 800 vojáků základní služby - na 12 měsíců). Zálohy mají 285 000 osob (aktivovaných do 24 až 72 hodin). Pro pozemní vojsko je připraveno 146 000 a pro teritoriální síly 85 000 příslušníků záloh.

Při určování základních směrů výstavby pozemního vojska vychází velení z nutnosti modernizovat dělostřelectvo a protitankové prostředky a z potřeby zvýšit mobilitu i efektivnost prostředků protivzdušné obrany. V podmínkách omezených finančních možností se snaží dosáhnout splnění těchto úkolů koncentruje především do oblasti modernizace zbraní a bojové techniky.

V souladu s pětiletým plánem rozvoje pozemního vojska v období 1989 až 1993 byla v roce 1990 ukončena modernizace houfníc M 109 ráže 155 mm. V roce 1993 má být ukončena modernizace tanků LEOPARD 1. Ke zvýšení protitankových a protivzdušných možností se plánuje vyzbrojit vojska řízenými střelami TOW-2 a RBS-70. Mobilitu se má zvýšit nákupem 2000 pásových transportérů BV 206 a výměnou starších nákladních automobilů firem Saab-Scania a Mercedes Benz.

Počítá se s některými změnami v organizační struktuře vojsk. Po ratifikaci smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě bude muset Norsko snížit počet tanků na 170. V rámci tohoto snížení dojde k vyřazení tanků M 48A5 a NM 116.

Otázkami zbrojního výzkumu se zabývá Vojenské výzkumné středisko - FFI (Forsvarets Forskningsinstitut) s více než 500 zaměstnanci. Jeho činnost je zaměřena na výzbroj a munici, raketový pohon, bojové hlavice, výpočetní a přístrojovou techniku, dále laserovou, infra, mikrovlnnou radiolokační a námořní zvukoměrnou techniku, OPZH, maskování a protikorozi ochranu. Vývoj provádí průmysl, výjimečně i FFI.

Norský zbrojní průmysl není rozsáhlý, ale je kvalitní. Zbrojní výroba dosahuje výborných výsledků v různých druzích munice, řízených střel, zapalovačů, v systémech řízení, elektronice, spojovací a laserové technice. Chybějící produkce je nahrazována nákupem v zahraničí.

■ ŠVÝCARSKO

Výkonným orgánem pro švýcarskou zbrojní politiku je skupina pro zbrojní službu - GRD (Gruppe für Rüstungsdienste), která má přibližně 6000 pracovníků a 6 zbrojních závodů.

Schválen byl mj. nákup školních letounů HAWK, dopravního vrtulníku SUPER PUMA, protiletadlového raketového kompletu proti nízkoletícím cílům s vyhledávacím lokátorem STINGER, tankové houfnice M-109, kazetové munice ráže 155 mm, stíhače tanků s protitankovým raketovým kompletem velkého dosahu TOW, protitankové miny 88, rádiového zařízení SE-225, samonabíjecí pušky, 90 nových souprav polní výstroje, různých výcvikových a simulačních zařízení, bojového vozidla pěchoty M-113, kanónu proti nízkoletícím cílům, letounů MIRAGE. Rozhodnuto je rovněž o modernizaci tanku 68.

Výzbrojní program zahrnuje např. prostředky individuální chemické ochrany (mj. ochranné masky a obleky), tepelné zaměřovače, pancéřovky, laserový dálkoměr pro minomet ráže 81 mm, stíhač tanků, tank 68, prostředky pro minování, systém řízení palby pevnostního

dělostřelectva FARGOR, kazetovou municí ráže 155 mm, houfnice ráže 105 mm se zvýšeným dosahem a protiletadlový kanón ráže 25 mm.

K vypracování této informace, která je aktuální vzhledem k uskutečňování opatření některých států ve vojenské oblasti v situaci "nové" Evropy, byly použity materiály ÚVI, a to z Informační zprávy AI čís. 796/1993. Tento materiál byl zkrácen a redakčně upraven.

-RH-

Pracovníci Institutu pro strategická studia se budou v sérii článků zabývat strategickými koncepcemi vyzbrojování armád malých států. V první části, kterou nyní uvádíme, autoři analyzují výchozí potenciály vybraných malých států a některých regionálních mocností. V následujících číslech časopisu Vojenské rozhledy se zaměří na analýzu způsobů vyzbrojování neutrálních států, vybraných členských států NATO a některých dalších. Dále vymezí typické faktory, které zde působí, a uvedou profil vyzbrojování malých států v období 1980 až 1992 s některými předběžnými náměty pro možné vyzbrojování AČR.

Redakce

Plukovník Ing. Stanislav Jurnečka,
plukovník Ing. Petr Zádina, CSc.

STRATEGICKÉ KONCEPCE VYZBROJOVÁNÍ ARMÁD MALÝCH STÁTŮ

Sledování strategie vyzbrojování armád sousedních států je jednou z podmínek zajišťování bezpečnosti ČR. Dosud se tak vždy dělalo s cílem včas odhalit přípravu státu nebo koalice na válku. Kontinuita zkoumání strategických přístupů k vyzbrojování armád poskytovala průběžné informace o stavu strategického prostředí. V období bipolarity bylo hlavní úsilí při zkoumání strategie vyzbrojování soustředěno na kvalitativní inovace vojenské techniky s cílem zabránit případnému technickému překvapení. Studie soudobé strategie vyzbrojování armád malých států, zpracovaná pracovníky Institutu pro strategická studia, se zabývá